

ПЪТУВАЩИ ДУМИ

снимка: Малинка Велинова
оформление: Теодора Цанкова

РИЛСКИ ПЪТЕКИ И ПЪТУВАЩА МЪДРОСТ

Елина Венкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

RILA PATHS AND TRAVELLING WISDOM

Elina Venkova

Sofia University St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

elina.daniel.venkova@abv.bg

Идеята за краткия планински преход, който направих сама на първи октомври, се роди съвсем случайно. През последната вечер от септември – красив залез и спомен от лятната топлина – седях сама на южната си тераса с чаша чай и домашен кекс. Много романтично посрещнах първите дни на есента. Докато се наслаждавах на гледката към Витоша и на големите, започнали да пожълтяват вече дървета в градинката пред блока, си мислех колко откъсната съм от природата напоследък.

И така най-естественото решение на този проблем беше на следващия ден рано сутринта да стана и да тръгна към планината. Само че приключенецът в мен, който много пъти беше изследвал познати и непознати пътеки по северния склон на Витоша, реши най-безотговорно да изпрати мислите ми в Рила.

Набързо отворих Гугъл и започнах да търся интересни маршрути за едnodневна разходка. Интригуващите на пръв поглед пътеки или ми се струваха твърде популярни, или вече ги бях посещавала. А някак ми се щеше да ида някъде, където няма много хора и шум. И така от „клик на клик“ стигнах до хижа „Чакър войвода“ – не твърде позната и не твърде често посещавана хижа. От малка съм си планинарче и описаните в Интернет два часа и половина преход в едната посока ми се сториха смешно малко, но реших, че за спонтанна разходка този маршрут е съвсем подходящ.

Прибрах се от терасата, извадих туристическата екипировка – раница, обувки, ветровка, аптечка и други принадлежности от първа необходимост; взех и резервни дрехи, тъй като времето в планината, особено през октомври, е твърде непредвидимо.

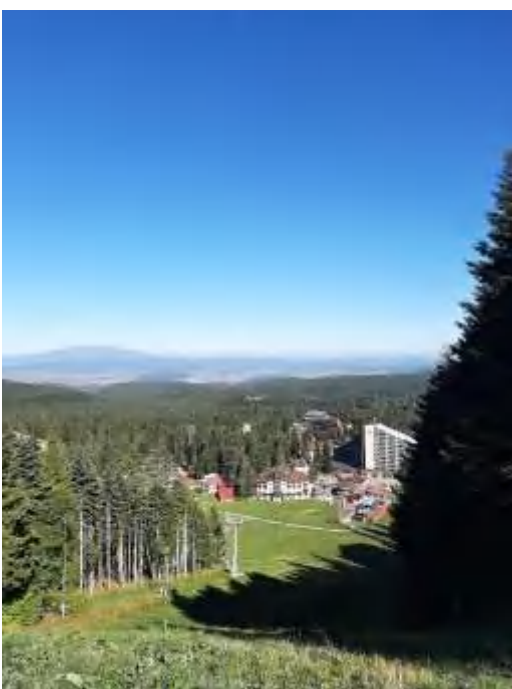
Часът минаваше 21:30, багажът ми беше приготвен, сложих в раницата няколко набързо приготвени сандвича и вода и побързах да си легна, за да съм бодра за идния ден.

Събудих се в 5:45, много ми се спеше, чудех се въобще къде съм се засилила да вървя рано-рано. Но Аз вечер и Аз сутрин сме с различни умове. И тъй като обещах на вечерното си Аз, че ще пътувам, сутрешното Аз трябваше да се примири. Облякох се, взех раницата и слязох до колата. Предния ден вече бях заредила гориво и поне тази задължителна стъпка преди пътуване отпадна от сутрешното приготвление. Качих се в колата и потеглих.

Беше много студено и все още пътищата към Самоков бяха празни. Само възрастните хора, които продават картофи на сергиите по пътя, вече бяха пристигнали и разтоварваха големи мрежи и щайги със собствено производство.

Към 7:30 пристигнах в Боровец, където всъщност щеше да е стартовата точка на моя преход. Слънцето тъкмо вече започваше да изгрява и лъчите се подаваха иззад склоновете на пистите. След дълго обикаляне намерих къде да оставя колата и щом слязох, отнякъде дотича цяло „стадо“ котенца, явно измръзнали през нощта, които бързаха да се покатерят на капака на колата, която все още беше топла.

Оставих ги да се греят и им измъкнах две парченца луканка от единия си сандвич. Така сутринта ми започна още по-приятно. Лифтът беше спрял за ремонт, така че тръгнах по асфалтирания път в посока хотел „Рила“ и хотел „Олимп“ и лека-полека се отдалечих от големите сгради, колите и малките къщички. В цял Боровец само един любезен, доста възрастен мъж беше буден – явно беше охрана на един от хотелските

паркинги. Вежливо ме поздрави, попита ме накъде съм тръгнала толкова рано. Разказах му накратко за спонтанното си решение да се разходя до хижа „Чакър войвода“. Беше приятно изненадан, каза, че рядко вижда млади хора, които са дошли просто на разходка, при това сами. Пожелал му лека работа, а той каза, че ще се радва, ако на връщане се отбия отново при него и споделя с него как е минала разходката ми.

Поех вече по пътя над пистите – на изток се откри чудесна гледка над Боровец и околностите, сутринта беше ясна и слънцето се беше показало напълно; в тази панорама се

РИЛСКИ ПЪТЕКИ И ПЪТУВАЩА МЪДРОСТ

виждаха и Стара планина, и Средна гора. След като стигнах до горната част на лифта, продължих по лявата пътека, която е обозначена с табелка за нашата хижа. Според другите табелки по същата пътека може да се върви и за хижа „Марица“, както и за хижа „Заврачица“. Маркировката е червена. Тук ще използвам възможността да кажа на всички начинаещи планинари, че запомнянето на правилната маркировка е изключително важно. В тази своя разходка не се притеснявах от объркване на маркировката, защото пътят за трите дестинации съвпаднаше, но по време на мои предишни приключения се е случвало различни пътеки да се преплитат и да минавам покрай жълта, червена и синя маркировка за няколко минути. Така че който не иска случайно да се озове на различно място от планираното, нека добре помни цветовете на пътеката. Повече от веднъж съм стигала до задънени пътища и подозрителни къщички на средата на нищото, но това са истории за друг път.

Скоро след горната станция на лифта и след пистите стигнах до интересна дървена постройка, доста голяма – ловната хижа на цар Фердинанд – Дворецът „Ситняково“. Честно казано, не знаех, че се намира там, и бях изненадана, като стигнах. Сградата е интересна, но за съжаление не е отворена за посетители. Разгледах каквото можех да видя отвън и продължих нататък.

Слънцето се прокрадваше между листата на дърветата, които за мое учудване още не бяха започнали да падат така, както падаха в София. Земята беше влажна и мека, явно от скоро превалял дъжд. В един момент стигнах до голямо отъпкано пространство, което се разклоняваше в три посоки, и нито една от пътеките не беше маркирана с червена ивица. Ситуацията напомняше малко на вицовете, които започват с „представи си, че пред теб има три врати...“. Реших по логика да избира една от трите пътеки. Нямах как да е най-лявата, тъй като тя определено слизаше надолу, а според краткото ми проучване от предната вечер хижата трябваше да е по-нависоко. Средната пътека беше доста тясна и след като се приближих, забелязах, че между дърветата висят големи, тежки и лепкави паяжини, което означава, че са стари и вече ги е понамокрил някой дъжд – и заключих, че и

тази пътека не е правилна, щом никой не е минавал оттам и не е разкъсал паяжините. И така тръгнах по третата пътека, тази вдясно.

След няколко минути забелязах познатата маркировка и разбрах, че логиката ми не ме е подвела. Пътят беше много приятен – трудността му в този участък можеше да се сравни с разходка в парка – равна пътека, надвесени клони и слънце. От лявата страна на пътеката започна да се вижда пропастта надолу, затова предпазливо пристъпих вдясно. Все още не се бях срещнала с никого по пътя и се разхождах само под съпровода на най-различни пойни птички и бръмчащи насекоми. Вдишвах свежия въздух и се опитвах да запечатам всичко видно в галерията на паметта си.

Като наближих едно съвсем малко мостче (не повече от един метър дълго), което служеше за прекосяване по-скоро на хлъзгавите мокри камъни, отколкото на барата, видях за първи път голям, дебел гущер дъждовник – черно-жълт, лежащ спокойно, полускрит под един от камъните. Ценителите на природата знаят, че случайните срещи с диви животинки са винаги много вълнуващи и украсяват всеки преход посвоему.

След още малко ходене започнах да огладнявам. Реших да потърся малко по-слънчево местенце, където да хапна и да си почина. Тук дойде време за друг мой съвет към начинаещите планинари – почивайте си, без да сте уморени до краен предел. Десет минути почивка, когато огладнеете или когато искате да направите няколко снимки, може да ви помогне да изминете много по-големи разстояния, отколкото едночасова почивка, която сте направили, защото не можете да ходите от умора.

Намерих един чудесен камък за сядане, без мъхове по него (защото те никога не са сухи) и огрян от слънцето. Пих вода и извадих сандвича, чиято луканка споделих с котенцата по-рано сутринта. Починах си и докато се приготвих да тръгна отново, всъщност погледнах къде се намирам. Вече споменах, че от лявата страна на пътеката зееше пропаст, но чак сега забелязах, че нагоре от мястото, където бях седнала (тоест отдясно на пътеката), се издигаше дълъг баир, който беше широк поне трийсет метра. Разкошно място за пикник, ако питате мен, макар и под лек наклон. Баирът сякаш „разцепваше“ гората, беше вкопан в нея и дърветата бяха по-нависоко от него. Това ме накара да си представя как преди много години тук може би е текла голяма река, която е проправила този път и е оформила камъните по него.

Вървя вече, дълбоко замислена, представям си как ли е изглеждало това място преди хиляда години. Изведнъж се сепвам, защото чувам гласове в далечината. Най-накрая се засичам с първата групичка пътешественици за деня. За мое учудване тя се състои от трима дядовци и една баба – позволявам си да ги нарека така, малко по-

РИЛСКИ ПЪТЕКИ И ПЪТУВАЩА МЪДРОСТ

фамилиарно, защото се заговорихме и споделиха с мен, че съм на годините на техните внуци. Разбрах, че се връщат от хижа „Заврачица“, като предната нощ са останали в хижа „Чакър войвода“ – моята дестинация. Предупредиха ме да внимавам за змии в приближаващия участък и си пожелахме всичко добро, преди всеки да продължи в своята посока. Прав е бил Пеньо Пенев, като е казал, че „човекът е човек тогава, когато е на път“. Най-любезните, усмихнати, видимо щастливи хора, които срещам, са тези в планината. А тези четирима прекрасни души оглавиха класацията на любимите ми случайни разговори в планината.

Действително нещо шаваше доста оживено в тревите, но нищо не посмя да излезе на пътеката. Скоро след това се разминах с една възрастна двойка мъж и жена, които се връщаха пък от хижа „Марица“, били тръгнали около 6:00. Казаха ми, че остава съвсем малко път до хижа „Чакър войвода“ и си пожелахме лек път. И наистина след близо 15 минути стигнах до хижата. Разположена е от дясната страна на пътеката доста високо и си трябва няколко метра катерене (разбира се, има и цивилизована пътека, по която се излиза отпред на хижата, но аз нямаше как да знам и затова се покатерих откъм задния ѝ вход).

Тук ще направя кратко историческо отклонение – хижата е кръстена на Чакър войвода, чието истинско име е Христо. Роден е в началото на 19. век в Самоков, баща му е убит от османците. Христо става чирак в ковачницата на Рилския манастир, където се учи и да борави с оръжие. Има не един и два подвига и победи над врагове. Наричат го Чакър (*тур.* сиво), заради сивите му очи. Но става жертва на предателство за пари и един от неговите четници го убива. Животът му е бил вълнуващ и героичен, заслужава си човек да се порови из историята.

Но да се върнем към хижата – тя е двуетажна сграда, в бяло боядисана. Отпред има дървени маси и пейки. Околността е красива и разнообразна – от едната страна продължава гората, а малко по-нагоре по пътя след хижата следва голямо поле. Хижарят беше дружелюбен и учтив. Той, както и всички, които срещнах до момента, беше изненадан и зарадван, че все още има млади хора, които искат да са сред природата.

Хижата е уютна, сгушена в прегръдката на планината, има всички условия за спокойно и приятно прекарване – но не е за любителите на социалните мрежи, тъй като не просто няма Интернет, а и мобилният обхват е много слаб.

От дума на дума хижарят разбра, че мисля да тръгна по обратния път към Боровец. Каза ми, че ако друг път избира същата дестинация и тръгна по-рано, може да продължа към хижа „Марица“ или хижа „Заврачица“. Пътят натам по неговите думи бил доста предизвикателен, но и по-интересен. Разбира се, моята авантюристична душа прецени, че днес е денят, и реших, че ще продължа към хижа „Марица“. Хижарят ми показва на картата двата варианта за преход дотам – единият беше продължение на същата пътека, по която дойдох дотук, а другият беше по-кратък като разстояние, но и по-тежък за прекосяване маршрут, нагоре през полето.

Хижарят се изненада от моята категоричност да поема по пътя през полето, предупреди ме да внимавам къде стъпвам и ми пожела успех. Пътят беше дълъг, но отново с плавно изкачване. Дълго вървах, тревата беше изгорена от слънцето, наоколо нямаше високи дървета. Гледката наоколо беше

изключителна – тясна отгъпкана пътечка, сгушена в средата на поле, което пък беше обградено от хълмове. Признавам си, че в един момент почувствах страх – осъзнах, че съм сама в радиус от няколко километра, отникъде не се чуваше шум, различен от обувките ми върху сухата трева.

След около 15 минути стигнах до висока метална ограда. Зачудих се какво е това място, тъй като никъде не видях табела. В последствие разбрах от картата, че съм минала покрай ловен дом „Саръгьол“. Вървах покрай оградата – само там имаше подобие на пътека. В края на оградата имаше две големи предупредителни табели. На едната

РИЛСКИ ПЪТЕКИ И ПЪТУВАЩА МЪДРОСТ

пишеше: „Внимание: змии“, но вече бях разбрала, че змиите си стоят кротко в тревите или по скалите и ако не ги притеснявам, и те няма да ме нападнат. Другата табела обаче гласеше: „Внимание: мечки“. Мисълта, която ме успокояваше, беше, че през есента мечките започват да се подготвят за хибернация и са по-спокойни. Също така предположих, че хората, с които се разминах досега, са минали оттук и ако е имало мечки в околността, то те са се отдалечили от шума. Тук отново ще споделя важна информация за всеки, който иска да посети Рила или Родопите (където в България най-често се срещат кафяви мечки). Обикновено кафявите мечки не са агресивни, нападат само ако се почувстват застрашени или ако са майки и пазят мечетата си. Затова, когато сме в планината и се опасяваме, че може да имаме изненадваща среща с мечка, трябва да говорим на висок глас, да стъпваме по-шумно или да пляскаме с ръце например – така мечката ще разбере, че наблизо има друго животно и просто няма да се доближи.

Дълго вървах след двете табели, пътеката беше широка около метър, а растителността вече беше предимно иглолистна. По пътеката бяха нападали клони и шишарки, благодарение на които успях да стъпвам по-шумно. А в едната си ръка държах найлоновото пликче от сандвича си и го мачках в дланта си за допълнителни звуци – сега, когато пиша този текст, се смее на найлоновото шумолене, но въобще не ми беше весело тогава, когато ходих около час, без да срещна жива душа.

След като преминах участъка, който смятах за страшен, за да ме опровергае, планината ме изправи пред ужасяваща за мен пътечка – дори не мога да я нарека „пътека“ – не по-широка от трийсет сантиметра. Отляво надолу се спускаше пропаст, в която растяха големи криви дървета. Бяха се изтъркулили там и камъни, паднали по склона отдясно, който беше много стръмен и напомняше за морените във Витоша. Явно от скорошна буря бяха паднали дървета и препречваха пътя – все още не бяха изсъхнали и се хлъзгаха. Няколко пъти ми се наложи, прегръщайки някое дърво, да се преметна от другата му страна. Всяка крачка мерех внимателно, тъй като едно подхлъзване

щеше да бъде достатъчно, за да се озова двайсет метра надолу измежду камъните. Вече беше късно да тръгна обратно, затова събрах смелост и търпение и продължих.

След още прескочени дървета, прекосени водни бари и кални локви, изкатерени паднали върху пътя мъхести камъни стигнах в края на пътечката, която на пръв поглед беше задънена. Заслушах се обаче и вече чувах шума на Марица. Сложих си качулката, свих пръстите си в ръкавите на блузата и си проправих път през бодливите храсти в края на задънената пътечка. След един псевдоскок, смесен с леко подхлъзване и едвам запазено равновесие, се озовах на главния път за хижа „Марица“.

Огледах се. Пътят беше широк и проходим за автомобили, макар и чакълест. Чувах ясно реката, но все още не можех да я видя. Интуицията ми отново ме накара да се поколебая накъде трябва да продължа. Вече бях вървяла доста и имах усещането, че може да съм подминала хижата. Благодаря на здравия си разум, че се сетих да проверя на картата, защото наистина хижата беше на около 200 метра в посока Боровец. Тук давам пореден съвет – изтеглете на телефоните си планински карти или носете хартиени карти със себе си, ако можете добре да се ориентирате по тях. Предимството на картата на телефона е, че може да я четете дори и да вали, дори и да се е стъмнило и няма как да се смачка или скъса. Никога не знаете кога може да объркате посоката и да се озовете по средата на гората.

И така поех по каменистата пътека покрай реката. След няколко минути ходене стигнах до хижата – голяма, ремонтирана сграда. За мое учудване хижарят не беше там, но това си беше съвсем нормално за събота следобед, тъй като по това време повечето туристи са се спуснали надолу към курорта. По-късно разбрах, че хижата е винаги отключена и дори когато няма хижар, една от стаите е отворена, така че никога няма да останете без подслон. Разгледах сградата отвън, напълних вода от една от чешмите отпред и продължих към Боровец.

Вече бях изморена, но пък се наслаждавах на шума на реката и лекия вятър, който шумолеше в тревите. Подсилих се с малко храна, докато вървах. Часът приближаваше пет и започваше да става тъмно. Макар че слънцето залязваше към седем, в планината то се скрива зад високите западни склонове по-рано. Сумракът обгърна пътеката, стана хладно. Облякох се и забързах крачка.

Вече бях ходила пеша близо десет часа. А до Боровец оставаха още около 8 километра път. Подминаха ме няколко автомобила, хората явно слизаха от хижа „Заврачица“ – оттам е единият път към връх Мусала. Чувах как идва поредната кола зад мен, когато тя намали и спря. Автомобилът беше стар, скърцащ „Опел Фронтера“. В него

РИЛСКИ ПЪТЕКИ И ПЪТУВАЩА МЪДРОСТ

се возеше възрастна двойка мъж и жена. Попитаха ме дали искам да се кача и да ме свалят до Боровец, защото вече се стъмва и се притесняват да не се изгубя. Въпреки че по принцип не бих се качила при непознати, този път се съгласих. Направиха ми място на задните седалки. Жената се казваше Петя, мъжът – Стоян, а със себе си в багажника возеха кучето си – Добри. Докато се возехме, им разказах за прехода и желанието ми да съм сама в природата, за да прочистя мислите си. Те ме окуражиха и ми казаха, че няма по-добро място за това от планината. Споделиха ми една от своите любими мъдрости, по която се водели цял живот: „Никой вятър не помага на кораб без цел“. Бях изненадана, че срещнах хора, които разсъждават така. И се замислих как наистина моята цел беше да мисля, да *помъдрея*, докато правя този преход. И успех – точно днес, точно в този час, точно по тази пътека се срещнах с Петя и Стоян и техните безценни съвети, които до ден днешен звучат често в съзнанието ми.

Били женени от 48 години, като всяка седмица през целия им съвместен живот ходели в планината – затова били толкова здрави и мъдри – природата ги пазела и зареждала, а хората в планината ги учили на всички мъдрости, които знаят, включително и тези, които те предадоха на мен. Показаха ми снимки и видеоклипове от преминаването им по Кончето в Пирин, разказаха ми за прехода Ком – Емине и други техни приключения.

Разпитваха ме аз къде съм се качвала по планините, какво уча, какво искам да работя. След като развълнувано им разказах за мечтата ми да се занимавам с литература и да преподавам, те много се зарадваха, но ми дадоха друг съвет. Наричам го съвет, но всъщност Стоян разказваше кратки, подобни на притчи истории, с които ме караше сама да стигна до смисъла, който влага в тях. Каза ми: „Слушай ме сега какво ще ти кажа и обещавай, че винаги ще си го спомняш, когато почувстваш отчаяние или безсилие“. Обещах. И той продължи: „Когато обереш кафето, то се чуди защо си го откъснал от дома му, където е расло. Когато го сложиш в плик, за да го купи някой, то пак се пита какво е това неудобно и непознато място. Когато го смелиш и го сложиш в джезвето да се вари, кафето го боли, иска му се да заплаче, мечтае си обратно да се върне на стъблото, на което е расло. Но накрая наливаш в малка чашка чудна, уханна напитка, пробуждаща отвара. Кажй, чедо, какво прави кафето, за да стане кафе?“. „Търпи“, казах аз. „Точно така. Търпи, приспособява се, не знае какво следва, доверява се, но накрая след всички изпитания се откриват истинските му качества“.

Докато се возехме, минахме покрай забележителността „Черната скала“. Гледката, макар и вече покрита от сянката на склоновете, беше златисточервена. По

средата на тази гледка се откри и скалата. Стоян и Петя ми разказаха, че от тази скала, са хвърлени и убити много хора след преврата на 9. септември 1944 г. без присъди. На скалата има голям черен кръст, който се вижда отдалеч. А по-отблизо може да се види и табелката в памет на жертвите. Преходът до скалата от Боровец е около 4 километра по същия чакълест път – заслужава си да се види, макар и да не е много известна забележителност или пък тъкмо затова.

Вече почти стигнахме Боровец, където беше по-светло, отколкото по пътя. Помолих Стоян и Петя да ме оставят при онзи дядо охранител от сутринта, за да го видя отново и да му разкажа всичко. Разбира се, оказа се, че го познават, защото често минават оттам. Когато слязох от колата, се сбогувахме. Благодарих им сърдечно за всичко, сбогувах се и с кучето Добри. Накараха ме да обещаая, че някой ден знанието за живота, което те споделиха сега, ще продължи да пътува и чрез мен. И ето сега аз спазвам своето обещание.

Снимки: Елина Венкова